

V teku leta 1961 in 1962 je imelo Muzejsko društvo naslednje dohodke: dotacije oblastnih organov, političnih in gospodarskih organizacij 14.020.000, dotacija republiškega sklada za pospeševanje kulturnih dejavnosti 1.960.000, dotacija Zavoda za spomeniško varstvo 150.000, oglasi za Loške razglede 435.000, prodaja knjig in revij 254.777, članarina 20.640, dohodki okrepčevalnice 100.100, najemnina 76.470, vrnjena razlika pri vplačilih 65.570, skupaj dohodkov 17.401.755 din.

Izdatki so bili v istem času naslednji: Komunalnemu podjetju v Škofji Loki za investicijska dela 4.565.034, gradbenemu podjetju »Remont« v Gorenji vasi za investicijska dela 4.954.010, pomoč za adaptacijo Vešterskega mlina 100.000, Triglavski tiskarni v Ljubljani za tiskanje Loških razgledov 653.071, honorarji sodelavcem Loških razgledov 251.900, revizija načrtov za gradnjo dvorane 8.800, posojilo muzeju in razni drugi izdatki 1.019.685, skupaj 11.530.500 din.

Saldo v banki znaša 5.871.255 din.

Poročilo gospodarja

(Poroča France Planina)

Osnovna naloga društvenega gospodarja je skrb za društveno premično imovino in za muzejske predmete, ki so jih člani in organizacije izročili društvu v varstvo z namenom, da jih razstavlja v muzejskih zbirkah. Premično imovino, dele pohištva za pisarno in za razstavne prostore, stari pisalni stroj in poslovne knjige je društvo dalo na voljo upravi muzeja in ta skrbi zanje. Tudi knjižnica in arhiv ter razni muzejski predmeti, ki jih je društvo prevzelo v varstvo, so vključeni v oskrbo muzejske uprave in jih ima ta v evidenci kot deponate posameznikov ali kot imovino društva. Muzejska uprava hrani med drugim tudi zalogo Loških razgledov, ki je društvena last. Od prvih dveh letnikov razpolagamo s tako majhnim številom, da jih je društvo že začelo odkupovati in tako dopolnjuje komplete, za katere se vsako leto oglašča po nekaj resnih interesentov.

Odkar Loški muzej ni več navezan samo na amatersko delo društvenega odbora in ima posebno upravo, ki spada pod pristojnost ObLO Škofja Loka, je njegov napredek odvisen od sodelovanja muzejskega društva in muzejske uprave. To sodelovanje omogoča ObLO s tem, da v upravni odbor muzeja imenuje pretežno odbornike Muzejskega društva. Tako se tudi društveni gospodar vključuje v delo

muzejske uprave za muzejske zbirke. Zato čutim za svojo dolžnost, da se v svojem poročilu ozrem tudi na sedanje stanje muzejskih zbirk, čeprav bo o njih poročal zboru tudi upravnik muzeja. V zvezi s svojim poročilom na prejšnjem občnem zboru leta 1960 bom navedel izboljšanje v zadnji poslovni dobi, pomanjkljivosti in potrebne spremembe za prihodnost.

Prva zbirka o pokrajini loškega ozemlja je bila lani smiselno preurejena tako, da se je reliefu in kameninski zbirki pridružila speleološka zbirka, ki so jo uredili strokovnjaki Inštituta za raziskovanje krasa v Postojni, med njimi naš rojak Franc Leben. Kameninska zbirka je dobila novo vitrino. (O preureditvi je pisano že v Loških razgledih 1961.) V vitrini kamenin manjka še nekaj slik in geoloških zemljevidnih skic, ki jih še ni kazalo izdelati, ker rojak dr. Anton Ramovš znova proučuje geološke razmere loškega ozemlja in obeta nekatere spremembe.

V živalski zbirki je bila napravljena gozdna diorama, kakor je bilo napovedano že na zadnjem občnem zboru in pisano v Loških razgledih 1960. Duplo v deblu še čaka na čuka ali skovika, ker je tisti, ki so ga preskrbeli naši lovci, na poti v preparatorjevto delavnico ušel. Opazovanja kažejo, da je diorama eden najbolj zanimivih in privlačnih predmetov za mladino in za šolske ekskurzije. Kdaj bomo mogli prikazati še ostalo živalstvo v podobnih dioramah, bo odvisno od delovnih moči in denarnih sredstev. Pri tem naj omenim, da smo v lanskem poletju pričeli na grajskem vrtu z zasa- janjem različnih vrst rastlin. Sadike in semena nam je prijazno poklonil Botanični vrt v Ljubljani. Zbirka živih rastlin z napisi in kratkimi pojasnili bo najboljši pripomoček za biološki pouk v šoli. Zaradi neizkušenosti in zaposlenosti oskrbnika z drugim delom in zaradi predvidene načrtne preureditve vsega grajskega vrta je zamisel o lastnem botaničnem vrtu zastala in čaka, da jo v kratkem uredimo. Ker bo s tem omogočena večja nazornost šolskega pouka prav v duhu reformirane šole, upamo tudi na sodelovanje prirodopiscev naših šol.

Arheološka zbirka, ki bi po smiselnem razporedu morala slediti zbirkam o naravi ozemlja in biti uvod v zbirke o človeku in njegovem delu, je po sili razmer potisnjena ob stran in začasno spravljena na hodniku pred pisarno. V zadnji poslovni dobi se ni povečala, razen z rimsko fibulo iz Pogare. O problemih arheološke zbirke utemeljno razpravlja Janez Eržen

v zadnjih Loških razgledih (1961). Zato o njih ne bom govoril, smatram pa za svojo dolžnost in za dolžnost društvenega odbora, da popravim njegovo trditev o predvojnih izkopavanjih v Godeških dobravah, kjer pravi, da so bila ta izkopavanja rezultat amaterskih želja posameznih ljubiteljev starin, ne pa težnje po sistematičnem raziskovanju; predmeti pa, ki so bili pri tem pridobljeni, da so danes večinoma v privatnih zbirkah in jih le nekaj hrani naš muzej. Ker takrat še nismo imeli svojega zbornika in je vojna povzročila, da nismo nikjer pisali o naših prvih izkopavanjih, naši mlajši sodelavci ne poznajo dejanskih razmer in naj jih zato ob tej priložnosti na kratko osvetlim:

Gomile v Godeških dobravah je izsledil dr. Jože Rant, ki je kot domačin in lovec dobro poznal tamošnje gozdove. Da je mogel zares ugotoviti značaj gomil, je eno izmed njih z vrha odkopal in našel nekaj bronastih predmetov. Od teh je ohranil zase en edini kos za spomin, druge je izročil muzejskemu odboru ter ga navdušil, da se je poleti 1940 lotil načrtnega izkopavanja. Dr. Rant se je dogovoril z dvema lastnikoma gozdnih parcel, jima iz svojega plačal razmeroma visoko odškodnino, da sta dovolila posekati drevje na gomilah in razkopati zemljo. Vodstvo izkopavanja je prevzel takratni kustos Narodnega muzeja v Ljubljani dr. Rajko Ložar za honorar, ki ga je plačal dr. Rant. Če se ne motim, je najel za kopanje dva delavca. Pri delu sva pomagala tudi midva z društvenim predsednikom dr. Pavletom Blaznikom. Opravili smo točne izmere in zapiske o plasteh in položaju predmetov. Žal pa smo našli le koščke črepin, pa nobenih kovinskih ali steklenih predmetov ter kosti ali pepela. Ker je dr. Rant pokazal ob tej priložnosti tolikšno požrtvovalnost za muzej in toliko smisla za načrtno proučevanje domačega področja, ga je društvo na naslednjem občnem zboru izvolilo za ustavnovnega člana. Pripravljen je bil, da bi v naslednjem poletju leta 1941 spet finansiral izkopavanje, a to je preprečila vojna. Na vrsto je prišlo šele leta 1958, ko je priskočila na pomoč SAZU; tedaj je strokovno sodeloval arheolog Franc Leben, ki je delal tudi pri izkopavanjih v Kevdereu na Lubniku. O tem je bilo pisano že v Loških razgledih 1959. Predmeti teh izkopavanj so še v obdelavi in jih bo muzej v kratkem dobil. Ko bodo s predelavo dvorane na voljo novi prostori, bo treba arheološko zbirko uvrstiti pred začetek zgodovinskega oddelka, seveda bolje opremljeno

in razloženo. V arheološkem pogledu čaka naš muzej še mnogo dela, ker je naše ozemlje za predzgodovinski čas skoraj do cela še neraizskano.

Sobo arheološke zbirke je zavzela zbirka freisingškega gospostva, ki jo je priredila lani naša arhivarka Doroteja Gorišek za teden arhivov. Za zbirko je bila izdelana maketa Zgornjega stolpa na Kranceljnu, kakršen je po vsej verjetnosti bil, in model poljske razdelitve na proge v Bitnju. Čeprav je bil ta model zelo drag, ne ustreza namenu in bo mnogo bolje pokazala značilnost zemljišč v progah povečana fotografija, ki jo je z aviona posnel odbornik inž. Tone Mlakar. Tej zbirki smo pravilno priključili gradivo o Kranceljnu, prvi utrdbi gospostva, ki je bilo prej razstavljeno poleg zbirke o naravi pokrajine. Z obiskom münchenskega zgodovinskega društva v našem muzeju smo zadnji čas poglobili stike z znanstveniki na Bavarskem, ki jih je v prejšnjih letih navezal dr. Blaznik. Na njegovo prošnjo so nam poslali barvaste negative slik iz Freisinga, ki predstavljajo za Loko najpomembnejše škofe. Če bo proračun prenesel, bo dal muzej izdelati velike barvaste slike na filmu in jih bo namestil v tej zbirki tako, da bodo od zadaj razsvetljene in bodo portreti v žarečih barvah prikazovali osebe, ki so prve v zgodovini krojile usodo slovenskih ljudi na loškem ozemlju.

Nadaljnje zbirke v pritličju so ostale nespremenjene in se zanje kažejo še vse tiste potrebe, ki sem jih omenil na prejšnjem občnem zboru. Rezbarske oltarne umetnine iz Dražgoš so leta 1960 obnovili restavradorji Zavoda za spomeniško varstvo LRS. Ni pa še izvedena konservacija dražgoške oltarne slike in osvetlitev kapele, ki bi poudarila dragocenost in lepoto teh umetnin. Zbirko orožja na spodnjem hodniku je strokovno pregledal in določil uslužbenec Tancig iz Narodnega muzeja v Ljubljani. Za odvišne kose se je zanimal beograjski vojni muzej, vendar jih še ni odkupil in ležijo v skladišču.

Zbirka obrti v prvem nadstropju trpi škodo, ker obiskovalci predmete prijemljejo in jih preskušajo. Treba jih bo boljše zavarovati, čeprav bo ogled potem manj zanimiv. Na novo so razstavljeni predmeti o usnjarstvu po študiji Doroteje Goriškove, ki je bila objavljena v Loških razgledih 1961.

V etnografskih zbirkah ni novosti, pač pa je bil v tej poslovni dobi uresničen prvi del zamisli, da bi kmečko materialno kulturo prikazali s celotnimi stavbami na

prostem po načinu nordijskega skansena. Delo za prestavitev Skoparjeve hiše na grajski vrt sta vodila upravnik Andrej Pavlovec in arheolog Janez Eržen, letos ga pa nadaljuje novi kustos etnograf Janez Sedej. V načrtu imamo, da bomo na vrtu postavili še druge objekte, tako n. pr. čebelnjak, kozolec, žago in mlin. Potem bo glavni del etnografske zbirke osredotočen v teh objektih.

Predvidena zgodovinska zbirka kapitalističnega obdobja bo začela dobivati svojo podobo, ko bo pripravljen zanj prostor po prezidavi dvorane. Njen začetek so stroji nekdanje Krennerjeve tovarne, ki jih je prepustila muzeju tovarna klobukov »Šešir« lani ob svoji rekonstrukciji ter bodo verjetno letos montirani v kleti in pod lopo, ki jo bomo postavili ob spodnji strani severnega grajskega trakta. V srednji etaži predelane dvorane bo nameščena zbirka NOB, v spodnji novi dvorani pa galerija slik. Pod novimi arkadami ob dvorani bodo postavljeni kamniti spomeniki. Po tatvini orožja je uprava odstranila iz zbirke NOB vse uporabno orožje, sicer je pa zbirka ostala nespremenjena, ker je ostal muzej brez kustosa zgodovinarja. Tu čaka še mnogo pomembnega dela. Tudi v zbirki rojakov in v arhivu ni kakih posebnih pridobitev.

Razen preurejanja in dopolnjevanja so naše zbirke potrebne boljše opreme. Cehovska zbirka, ki je med prvimi te vrste v Sloveniji, bo pokazala svojo polno vrednost, ko bodo predmeti nameščeni v lepih vitrinah, namesto na preprostih lesenih podstavkih, in ko bo poskrbljeno za primeren okras in osvetlitev. Isto velja tudi za druge zbirke. Kako povzdigne oprema razstavljenе predmete, lahko vidimo v zbirki na blejskem gradu, ki vsebinsko zdaleč ni tako bogata, kakor so naše.

Naj tu omenim še, da upravni odbor muzeja v zadnjem času dela na tem, da bi obnovili muzejsko zbirko o kovaštvu v Železnikih. Tako bi Loški muzej podpiral dve krajevni zbirki: Groharjevo v Sorici in kovaško v Železnikih.

Društvena pravila že od vsega početka predvidevajo, naj muzejsko društvo pospešuje ohranitev zgodovinskih, arheoloških, umetnostnih in narodopisnih spomenikov ter prirodnih zanimivosti na loškem ozemlju. Ko je ObLO Škofja Loka prepustil spomeniško varstvo upravnemu odboru muzeja kot posvetovalnemu organu, je tudi društvo vse bolj zainteresirano za to delo. Velik del skupnih sej upravnega odbora muzeja in društvenega

odbora je posvečen tem vprašanjem, ki so večinoma težavna in kočljiva, ker se ob njih vedno križajo nasprotni interesi. Zastopniki upravnega odbora muzeja sodelujejo tudi pri občinski urbanistični komisiji. Vse spomeniškovarstvene in urbanistične probleme skušamo reševati z vidika, da ne oviramo gospodarskega razvoja, da pa ohranjujemo kulturnozgodovinske vrednote naselij, ki jih ima Loka v tako zgoščenem obsegu kot nobeno drugo mesto v Sloveniji, pa tudi naša vaška naselja kažejo še obilo arhitektonskih zanimivosti, kakor imamo priložnost videti na razstavi, ki smo jo pravkar odprli. V tej poslovni dobi smo reševali vprašanja o ureditvi pročelij več starih hiš in lokalov v njih, o uporabi Kašče, o obzidju med Martinovo hišo in gradom, o dostopu na grad, za kar je že izdelana kanalizacija, o Tavčarjevem dvorcu na Visokem itd. Najstarejše trgovine v Klobučarjevi hiši na Lontrgu, lastnica, tovarna »Šešir«, žal še do sedaj ni uredila, čeprav je načrt že dve leti izdelan. Znamenita cerkev na Gostečem nevarno propada, ne da bi kdo poskrbel zanj. Pri vseh spomeniškovarstvenih zadevah se zavedamo velike odgovornosti pred javnostjo in jih zato razmotrivamo s strokovnim svetom v Ljubljani, ki se ga iz naklonjenosti do Loke udeležujejo ravnatelj Tehniškega muzeja prof. Franjo Baš, asistent SAZU umetnostni zgodovinar dr. Emilijan Cevc, konservator Zavoda za spomeniško varstvo LRS Drago Komelj, docent umetnostne zgodovine na univerzi dr. Nace Sumi in ravnatelj Mestnega arhiva dr. Sergej Vilfan. Za njihovo stvarno vnemo jim je tudi Muzejsko društvo dolžno zahvalo. Vse to delo bi pa bilo brez uspeha, če ne bi našli polnega razumevanja pri političnih faktorjih v Loki, ki jim je prav tako kakor muzealcem ena glavnih skrbi, da Loka in naselja loškega ozemlja ohranijo svoje dragocene posebnosti in s tem svojske privlačnosti za turizem.

Naj se na koncu dotaknem še odnosov muzeja do turizma. Številčne podatke o obiskih muzeja bo navedel upravnik muzeja. Čeprav ne vpisujejo vsi obiskovalci kraja, od koder prihajajo, je vendar iz vpisne knjige razvidno, da si naš muzej ogledujejo tudi ljudje iz raznih drugih delov Slovenije in Jugoslavije pa tudi iz inozemstva. Med temi najdete obiskovalce iz Avstrije, Italije, Nemčije, Švice, Afrike, Amerike. Ne domišljamo si, da bi razen zgodovinarjev kdo prišel v Loko samo zaradi muzeja, prepričani pa smo lahko, da šolske ekskurzije obiskujejo naše mesto le zaradi muzeja in zaradi kultur-

nozgodovinskih spomenikov, mnogim odraslim je pa muzej ena glavnih privlačnosti za izlet v Loko in njeno okolico. Kako lepo se da združiti ogled muzeja in mesta s kopanjem v Poljanščici ali s turo na Lubnik, na Osovnik, v Crngrob in podobno. Žal pride sedaj v poštev skoraj edino le izletni turizem in le izletniki puščajo nekaj dohodkov loškimi gostiščem, trgovini in kopališču. Da se ne razvijejo še druge vrste turizma, ki so še donosnejše, n. pr. letoviški turizem, ko ostajajo turisti več dni v kraju, to ni krivda muzeja, ampak drugih činiteljev. Muzej vzpodbuja in privlačuje turiste. Transturist, turistično in planinsko društvo ter gostinstvo jih pa lahko dovajajo, pridržujejo in izkoriščajo. Zato je pa treba nuditi tujcem možnosti, da se tu nastanijo, treba jim je postreči, da se dobro počutijo. Ptuj, ki poleg zgodovinskega značaja nima kdo ve koliko privlačnosti, že gradi velik hotel. Mnogi kraji vnovčujejo svoje posebne privlačnosti s tem, da skrbje za nastanitvene možnosti, za hotele, campinge, weekend naselja in zasebne sobe. V sedanjem času, ko je ves civilizirani svet zajela težnja po potovanju in so postali za turizem zanimivi tudi najmanjši kraji, se ni bati, da ne bi Loka s svojim muzejem, kopališčem in lepo okolico pritegnila nase živahnega turističnega prometa, če bi le imela dobra domača gostišča in kolikor toliko udobna prenočišča, posebno ker bi k temu pripomogla ugodna bližina Ljubljane in prikladen položaj ob prometnih poteh na Gorenjsko in Primorsko. Škoda, da se je ponesrečil poskus z zasebnimi sobami in da po toliko letih razpravljanja še nismo ničesar konkretnega ukrenili za sprejem turistov! Muzej bi pomagal pri propagandi, a brez stvarnih pogojev za turizem propaganda zanj nima smisla.

Ko omenjam obisk muzeja s strani tujcev, moram ugotoviti žalostno dejstvo, da vaščani iz loške okolice našega muzeja skoraj ne poznajo, mnogi od njih niti ne vedo, da obstaja. To je toliko bolj škoda, ker bi vaščani v muzeju lahko spoznali, kolikšno vrednost imajo v svoji kulturni dediščini in morda ne bi tako nesmiselno, le po neki modni nuji uničevali najbolj svojiskih stavb in predmetov, kolikor jih je pač še ostalo v vedno bolj amerikaniziranem času. Naš muzej pozna le mladina okoliških šol od Reteč do Oselice in Davče, ki jo učiteljstvo vodi v Loko na šolske ekskurzije, kakor kažejo številni vpisi v muzejsko vpisno knjigo. Treba bo najti kak način, da bomo pritegnili k

obisku tudi odrasle z vsega loškega ozemlja, saj Loški muzej ni samo mestni muzej, temveč prikazuje tudi preteklost, življenje in delo tudi podeželskega človeka.

Poročilo nadzornega odbora

(Poroča Ivo Plestenjak)

Zadnji občni zbor Muzejskega društva v Skofji Loki je bil dne 24. aprila 1960. Za člane nadzornega odbora so bili izvoljeni tovariši Lovro Planina, Tine Kalan in Ivo Plestenjak.

Pregled društvenega poslovanja sta opravila člana Lovro Planina in Ivo Plestenjak, medtem ko se član Tine Kalan pregleda zaradi bolezni ni mogel udeležiti. Pregledala sta tajniško in blagajniško poslovanje, in sicer: blagajniško knjigo, društveno imovino, sejne zapisnike društvenega upravnega odbora in društveno korespondenco, kakor tudi seznam članov Muzejskega društva in kartoteko Loških razgledov.

Blagajniške posle je vodil nekaj časa Tone Pirce, ki pa je odstopil. Zato je upravni odbor pritegnil Jožeta Krašovca, da je prevzel blagajniške posle. Blagajnik vodi blagajniško knjigo, posluje z banko in v splošnem skrbi za dotok društvenega dohodka. V času od zadnjega občnega zbora do danes je bilo v celem okoli 17 milijonov prometa. Preglednika sta primerjala vse postavke v blagajniški knjigi in finančne operacije. Vsi dohodki in izdatki so dokumentirani. Finančni rezultat se ujema z zadnjim bančnim izpisom in s prešteto gotovino.

Tajniške posle je po odpotovanju tajnice Doroteje Goriškove v inozemstvo začasno prevzel odbornik Branko Berčič. Poslovanje zajema vodenje knjige sejnih zapisnikov, vodenje vložne knjige o sprejemanju in odpošiljanju pošte, vodenje seznama članov Muzejskega društva in ostale administrativne in organizacijske posle. Pri pregledu sta člana pregledne komisije ugotovila, da so vse knjige v redu in vsi sejni zapisniki v redu podpisani. O izvajanju sprejetih sklepov sta iz zapisnikov ugotovila, da so se po možnosti izvrševali sproti, o čemer je tudi upravni odbor na vsaki seji vodil skrbno evidenco.

Kartoteka Loških razgledov, v kateri se vodijo redni naročniki in oni, ki prejemajo publikacijo v zamenjavo za svoje publikacije, je prav skrbno urejena.

Iz evidence o zalogi Loških razgledov je razvidno, da je prvega letnika še 64